



ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ

ISO 9001: 2008

www.ukzuz.cz





**Aktuální situace s karanténními škodlivými organismy
bramboru, révy a ovocných dřevin v ČR**

zemědělská výstava Naše pole

13.-14. 6. 2017, Nabočany

Petr Kroutil



- O fyto karanténních aktualitách informuje ÚKZÚZ prostřednictvím svých webových stránek <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/>, facebooku a twitteru (*odkazy na titulní webové stránce*) a prostřednictvím odborného tisku.
- karanténní (regulovaný) škodlivý organismus - KŠO
= škodlivý organismus s potenciálním hospodářským významem pro ohrožené území, ve kterém se dosud nevyskytuje, nebo se v něm vyskytuje, ale není široce rozšířen a je proti němu prováděna úřední ochrana



Nová nařízení ÚKZÚZ – brambory a ovocné dřeviny

- nařízení ÚKZÚZ o mimořádných rostlinolékařských opatřeních k ochraně proti šíření původce bakteriální hnědé hniloby bakterie *Ralstonia solanacearum* ze závlahové vody ze dne 20. 4. 2017 (platné pro 4 úseky řek)
- aktualizované nařízení ÚKZÚZ o mimořádných rostlinolékařských opatřeních k ochraně proti zavlékání a rozšiřování bakterie *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* ze dne 20. 2. 2017



Výskyt KŠO bramboru - 2016

výskyt nezjištěn:

- původce bakteriální kroužkovitosti bramboru (*Clavibacter michiganensis* ssp. *sepedonicus*)



- háďátka nažloutlé (*Globodera pallida*)



- původce rakoviny bramboru
(*Synchytrium endobioticum*)



- háďátka hlízové
(*Ditylenchus destructor*)



- původce viroidní vřetenovitosti hlíz bramboru (*Potato spindle tuber viroid* - PSTVd)



Potato spindle tuber viroid (PSTVD0) - <https://gd.eppo.int>



- dřepčící rodu *Epitrix*



- hálkotvorná kořenová háďátka *Meloidogyne chitwoodi* a *Meloidogyne fallax*



výskyt zjištěn:

- háďátko bramborové (*Globodera rostochiensis*)
1 pozitivní vzorek na soukromé zahradě
(84 cyst/300 g půdního vzorku)



Globodera rostochiensis (HETDRO) - <https://gd.eppo.int>



- původce bakteriální hnědé hniloby bramboru (*Ralstonia solanacearum* - Rs)
- celkem 23 pozitivních vzorků vody (závlahové a odpadní ze zpracování hlíz bramboru) a lilku potměchuti, hlízy negativní



lilek potměchuť v korytu řeky Dyje



foto: P. Kroutil, ÚKZÚZ



Mimořádná rostlinolékařská opatření (MRO) v souvislosti s výskytem Rs

- říjen 2016 - v návaznosti na potvrzení výskytu Rs v rostlinách lilku potměchuti bylo nařízeno státnímu podniku Povodí Moravy mechanické odstranění rostlin lilku potměchuti (včetně kořenů) ve dvou úsecích řeky Dyje a jejich odvoz na řízenou skládku odpadů
- duben 2017 - nařízení ÚKZÚZ o MRO k ochraně proti šíření bakterie Rs ze závlahové vody
 - internetové stránky ÚKZÚZ (Ochrana proti škodlivým organismům > Vnitřní trh EU a fytosanitární informace > Fytosanitární opatření)
 - neplatí pro zahrádkáře, jen pro profesionální pěstitele



- opatření byla nařízena z důvodu opakovaných výskytů životaschopné bakterie Rs ve vzorcích vody ve čtyřech úsecích vodních toků (2x Dyje, 1x Jevišovka a 1x Labe)
- opakovaný výskyt bakterie Rs v jiných úsecích vodních toků = vymezení dalších úseků s MRO
- nepotvrzení přítomnosti životaschopné bakterie = zrušení MRO pro tento úsek toku
- zákaz používání vody z vymezených úseků vodních toků k zavlažování porostů **sadbových brambor**
- možnost závlahy z vymezených úseků vodních toků se zcela nevylučuje pro porosty hostitelských rostlin bakterie určených k produkci **hlíz bramboru k nesadbovým účelům, rostlin rajčete anebo rostlin lilku**



- nesadbové hlízy bramboru zavlažované vodou z vymezených úseků vodních toků, je však nutno považovat za pravděpodobně zamořené bakterií Rs
- ÚKZÚZ proto ve svém nařízení stanovuje způsoby a podmínky pro nakládání s takovými hlízami bramboru
- profesionální pěstitelé brambor, rajčat a lilku podezřelých ze zamoření bakterií a zpracovatelé hlíz bramboru podezřelých ze zamoření bakterií (podniky, kam budou ke zpracování, včetně mytí a balení, dodány pravděpodobně zamořené hlízy) musí dále provádět očistu a dezinfekci objektů a předmětů, které přišly do kontaktu s rostlinným materiálem označeným za pravděpodobně zamořený bakterií, a nakládat stanoveným způsobem se zbytky rostlin a hlíz



Výskyt KŠO bramboru - 2017

výskyt zjištěn (stav k 12. 6. 2017):

- háďátko bramborové (*Globodera rostochiensis*)
- u 4 z 10 půdních vzorků odebraných na jednom pozemku zjištěny živé cysty (2x 2 cysty, 1 cysta, 6 cyst)

Dotčenému subjektu byla nařízena mimořádná rostlinolékařská opatření.



Vinná réva

Grapevine flavescence dorée phytoplasma (GFD)

- **původce fytoplazmového zlatého žloutnutí révy**
- karanténní škodlivý organismus na všech rostlinách révy, nejen na rozmnožovacím materiálu
- **v ČR se nevyskytuje**
- **ČR = chráněná zóna proti GFD** – musí být vymezena a průběžně udržována na základě pravidelného systematického průzkumu potvrzujícího nepřítomnost příslušného škodlivého organismu ve vymezeném území (zákon 326/2004 Sb., § 29)
- do CHZ a uvnitř této zóny nesmějí být přemísťovány rostliny révy bez rostlinolékařského pasu pro CHZ



Grapevine flavescence dorée phytoplasma



Foto: Dr. Federico Bondaz, Plant Protection Unit of Val dAosta reg. (IT), EPPO Gallery

Grapevine flavescence dorée phytoplasma



příznaky na hroznu –
hnědnoucí a scvrklé plody



žluté pásy podél žilek
a nekrózy



Vinná réva

křísek révový (*Scaphoideus titanus*)

- hlavní přenašeč GFD
- není regulován fytoosanitárními předpisy ČR a EU
- v Americe je polyfágním druhem, populace zavlečená do Evropy se žíví striktně monofágně na rostlinách révy
- jedna generace v roce
- přezimují vajíčka pod kůrou dvouletých větví révy
- larvy se líhnou od konce května
- maximum populace je koncentrováno uvnitř porostů vinic, dospělci se z napadených vinohradů aktivně nešíří, mimo vinohrady jsou v Evropě nalézáni výjimečně, max. do 25 m od vinohradu



křísek révový – mladá nymfa



Foto J. Beránek



kříšek révový – dorostlá nymfa



Foto J. Beránek



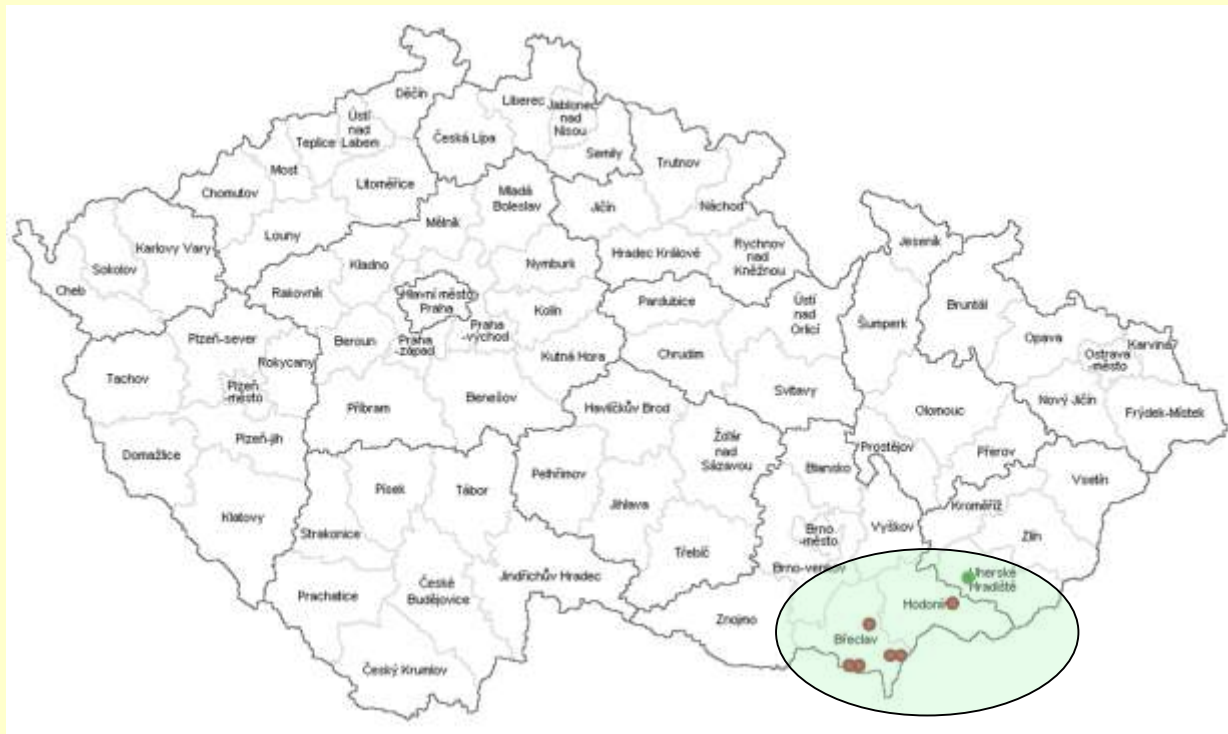
křísek révový - dospělec



Foto J. Beránek



- **křísek révový** - v ČR byl výskyt zjištěn při detekčním průzkumu v roce 2016 (červenec až říjen)
- šíření z Rakouska – 9 lokalit na jižní Moravě, na jedné lokalitě bylo celkem 1975 jedinců, ostatní výskyty v jednotkách či desítkách kusů



- **GFD** působí epidemie pouze pokud se vyskytuje společně s přenašečem (křískem révovým)
- ÚKZÚZ v roce 2017 provede:
 - monitoring výskytu larev kříška v okresech Brno-venkov, Břeclav, Hodonín a Uherské Hradiště od konce května, 1x za týden
 - monitoring dospělců kříška od poloviny července do konce září, 1x za 2 týdny (ve výše uvedených okresech 1x za týden)
 - testování kříška na GFD se provádí zvláště v lokalitách se zvýšeným výskytem



Ovocné dřeviny

průzkumy v roce 2016

výskyt nezjištěn:

- bakterie *Xylella fastidiosa*

- houba *Diaporthe vaccinii*



<http://sic.sinavef.gob.mx/inicio/pages/single.php?noticia=169>



- původce bakteriální rakoviny rostlin rodu *Actinidia* – *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae*



- houba *Geosmithia morbida* a její přenašeč lýkožrout *Pityophthorus juglandis* (nejsou KŠO, na seznamu EPPO A2 – ŠO mimo EPPO region doporučené k regulaci jako KŠO)



- tesařík *Aromia bungii* (není KŠO, na seznamu EPPO A1 – ŠO v EPPO regionu doporučené k regulaci jako KŠO)



- vrtule *Rhagoletis fausta*



<http://bugguide.net/node/view/1106983/bgpage>

- vrtule *Rhagoletis pomonella*



průzkumy v roce 2016

výskyt zjištěn:

- původce bakteriální spály jabloňovitých rostlin – *Erwinia amylovora* – 5 pozitivních vzorků (hrušeň, kdoulovec, skalník)



Mumifikované nezralé plody hrušně s malými kapkami slizu.



- houba *Diplocarpon mali* (původce skvrnitosti listů a plodů jabloně a kdoulovce) - **není KŠO**, varovný seznam EPPO (EPPO Alert List)
 - 10 pozitivních vzorků (jabloň)
 - výskyt zjištěn už v roce 2015 při detekčním průzkumu
 - riziko pro systémy s omezeným používáním fungicidů
 - napadá především odrůdy odolné vůči strupovitosti
 - relativně nízká citlivost k měďnatým fungicidům



- vrtule višňová *Rhagoletis cingulata* – 13 pozitivních vzorků (třešeň, višeň), v EU navržena její deregulace



https://diptera.info/photogallery.php?photo_id=2894



- bejломorka klikvová (*Dasineura oxycoccana*) – **není KŠO**, dříve byla na varovném seznamu EPPO
- výskyt v ČR zjištěn v roce 2016, přičemž bleskový průzkum provedený na podzim prokázal rozšíření tohoto druhu na více místech - 32 vzorků (borůvka), nebyla zaznamenána vysoká škodlivost



průzkumy v roce 2017 (stav k 12. 6. 2017)

výskyt zjištěn:

- původce bakteriální spály jabloňovitých rostlin – *Erwinia amylovora* – 1 pozitivní vzorek (skalník)

podezření z výskytu:

- bakterie *Xylella fastidiosa*



bakterie *Xylella fastidiosa* (Xf)

- napadá široké spektrum hostitelských rostlin, zejména ovocné a okrasné rostliny a révu vinnou, včetně druhů jako např. třešeň, broskvoň, hrušeň, jahodník, dub, vrba, fíkus, fuchsie a další. Hostitelskými rostlinami však jsou i běžně zemědělsky pěstované plodiny, jako vojtěška, slunečnice, jetel.
- přenašeč - pěnodějka obecná (*Philaenus spumarius*)
- v Evropě zaznamenán výskyt od roku 2013 v Itálii, následovala Francie včetně Korsiky, Německo (poblíž hranic s ČR) a Španělsko (Mallorca, Ibiza, Menorca)



- Únor 2017 – ČR dostala avízo ze Španělska o dodávce 56 rostlin vítodu myrtolistého (*Polygala myrtifolia*), která pocházela ze španělské okrasné školky s podezřením na výskyt bakterie a byla dodána do ČR již v květnu 2016.
Dohledána pouze 1 rostlina u dovozce – po otestování vzniklo podezření z napadení této rostliny bakterií, které ale laboratoř v italském Bari nepotvrdila.
- Otestovány byly i jiné druhy rostlin v blízkosti rostliny vítodu – podezření z výskytu bakterie u dvou rostlin datlovníku; rovněž nebylo potvrzeno laboratoří v Bari (testování extraktů z těchto rostlin); budou následovat testy samotných rostlin datlovníku – podezření tedy prozatím trvá.





olivovníky v Apulii





vítod myrtolistý





Xylella fastidiosa (XYLEFA) - <https://gd.eppo.int>



Xylella fastidiosa (XYLEFA) - <https://gd.eppo.int>

oleandr



- Akční plán - opatření proti šíření bakterie *Xylella fastidiosa* v ČR pro rok 2017
 - určen pro Sekci rostlinolékařské péče ÚKZÚZ s účinností od 12. 6. 2017 (odkaz *na hlavní webové stránce ÚKZÚZ*)
 - vychází z nařízení ÚKZÚZ o MRO proti zavlečení a rozšiřování bakterie *Xf*
 - popisuje opatření, která je třeba přijmout s cílem zamezit šíření bakterie *Xf* na území ČR s ohledem na stávající rizika (podezření z výskytu *Xf* v ČR na rostlinách dodaných ze zahraničí)
 - vychází z pohotovostního plánu pro *Xf* a stanovuje konkrétní kroky pro danou situaci
 - při změně podmínek pro zavlečení a šíření bakterie *Xf* bude Akční plán odpovídajícím způsobem upraven nebo zrušen



- hlavní prvky Akčního plánu:

- a) eradikační opatření v místě ohniska výskytu Xf (potvrdí-li výsledky konfirmačních diagnóz rostlin datlovníků v Bari výskyt Xf) - vymezení zamořené a nárazníkové zóny s příslušnými opatřeními
- b) průzkum zaměřený na hostitelské rostliny a na výskyt přenašečů v prodejnách hostitelských rostlin a v jejich okolí
- c) cílené kontroly zdravotního stavu hostitelských rostlin dovážených anebo dodávaných na území ČR ze zahraničí a připojování RL pasů k těmto rostlinám
- d) informační kampaň včetně požádání veřejnosti o poskytnutí rostlin vítodu z předmětné podezřelé zásilky ze Španělska k otestování



Děkuji za pozornost.

Petr Kroutil

Oddělení rostlinolékařské kontroly a dozoru
Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský
Ztracená 1099/10, Praha 6, PSČ 161 00
petr.kroutil@ukzuz.cz

